

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 1440 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Iloxmonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdilhamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari.....	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari.....	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi.....	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston.....	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matritsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish.....	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'aniyoz qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili.....	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'gurt qilish xarajatlarini hisobi.....	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi	227
Qurbonova Sitara Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari.....	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики.....	237
Худайбергенова Адалат Неъматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиёва Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farxod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li, Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv molianing ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish	322
Nurmuhammadxon Oppoqqonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abduvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlari va qimmatli qog'ozlar bozori o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar	372
Berdaliyev Javohir Jahongir o'g'li	
Farg'ona viloyati mahallalarida tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlanishi holati tahlili	379
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
Проблемы охраны окружающей среды и формирования «зеленой экономики»	389
Ёдгорова Мухайё Шухратовна, Иминова Наргиза Акрамовна	
The evolution of passenger transport in uzbekistan and its impact on economic growth.....	392
Naubetova Ziyada Niyet kizi	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish xarajatlarining hisobi.....	397
Kuliboev Azamat Shonazarovich	
Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'siri	402
Kuvatova Dinara Anvarovna	
Milliy iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati va ta'sir mexanizmlari	406
Abdullayev Zoxid Xolxo'jayevich	
Xaridorlar bilan hisob-kitoblar auditida moliyaviy tahlil usullarini qo'llash xususiyatlari.....	411
Saginbaev Sultanbek Turdibay o'g'li, Sultamuratov Qallibek	
The function and value of commercial banks in fostering capital market growth	416
Isakov Janabay Yakipbaevich	
Raqamli texnologiyalarning korxonalar risk boshqaruvidagi rolini swot tahlili orqali tadqiq etishning ahamiyati	427
Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li	
The state and development trends of business process auditing in joint-stock companies in uzbekistan.....	439
Utegenova Sarbinaz Turdimuratovna	
Mamlaktimizda amaldagi budjetlararo munosabatlarning tartibi hisobi, hamda uning ahamiyati	444
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li, Saydullayeva Zeboxon Shukrilla qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish	462
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo	
Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyotning mamlakatimizda so'nggi yillardagi oshib borayotgan ahamiyati	467
Bahodirova Mohigul	
Conceptual framework for boosting the financial and economic performance of investment projects in industrial enterprises.....	472
Sarriev Kahraman Ramatullaevich	
Bandlik va ayollar tadbirkorligi	477
Ibodullayeva M.S.	
Mamlakatimiz yalpi ichki mahsulotini ekonometrik prognozlash.....	482
A'zamov Musurmon Axmadovich, Islomov Javohir	

Eksport siyosatini tadbirkorlik faoliyati rivojlanishiga ta'siri	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich, Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Aholini ish bilan ta'minlashda qishloq aholisini mehnat salohiyatidan foydalanish.....	492
Noiba Qodirova Maxmud qizi	
Yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda rasmiy bandlik va moliyaviy munosabatlarni rivojlantirish	497
Xalimbetov Farxad Bagibekovich, Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Analysis of touristic potential and capacity of ecotourism sites	501
Abdurakhmanova Akida Faizulla kizi	
Xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalarni moliyalashtirishni takomillashtirish.....	509
Salohiddinov Jaloliddin	
Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	516
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	
O'zbekiston va xorijiy davlatlarda aksiyadorlik jamiyatlarining qimmatli qog'ozlar orqali kapital yig'ish strategiyalari	520
Dilnozaxon Muxitdinova	
Iqtisodiy inqiroz paytida korxonalarda likvidlikni boshqarish strategiyalari	527
Abdusalomova Nodira Bakhodirovna, Jabborova Sevinch Xusanovna	
O'zbekistonda islomiy mikromoliyaviy xizmatlar orqali ish bilan bandlikni oshirish istiqbollari	532
Mamatkulov Humoyun Bobir-ugli	
Textile enterprises and changing market conditions: integration of demand analysis, trend forecasting and strategic assortment management	536
Ikramova Nodira Burkxon kizi	
Aksiyadorlik korxonalari boshqaruv tizimida korporativ madaniyatni takomillashtirish	540
Umarkhodjaeva Muyassarhon Ganievna, Omanova Nargiza Rustam qizi	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobi va auditini takomillashtirish.....	548
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li	
Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiyotning real sektori korxonalariga kreditlar bo'yicha foiz stavkalariga ta'sir ko'rsatishda markaziy banklarning qayta moliyalash stavkalarining rolini tahlil qilish	553
Jabbarov Eliboy, Abdullayeva Charos Abdullo qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlashda innovatsiyalarning roli va iqtisodiy samaradorligi	558
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Solohiddinov Nuriddin Sirojiddin o'g'li	
Sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish orqali chiqindilarni boshqarish muammosini bartaraf etish yo'llari	563
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li, Hamrokulov Ulug'bek Abdurahmatovich	
Korxonani samarali boshqarishni ta'minlash strategiyalari	567
D.Mutalova	
Masofaviy ta'lim platformalarining qiyosiy tahlili va funksional xususiyatlari.....	571
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Raqamli iqtisodiyotning jamiyat hayotiga ta'siri.....	577
Aripova Ziyoda Xayrullayevna, Nurmuxamedova Tursunoy Usmonovna	
Transportda turistik xizmatlarni boshqarish mexanizmini takomillashtirish.....	581
Tuychiyev Anvarjon Muxtorjonovich	
Ipak yo'lining tarixiy madaniy merosi va hunarmandchiligi: dolzarb muammolar va tadqiqot istiqbollari	584
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna	
Eksport faoliyatini rag'batlantirishda institutsional va moliyaviy mexanizmlarning roli.....	589
Umarkulov Kodirjon Maxamadinovich	

Elektron pul evolyutsiyasi.....	595
Marpatov Mavlonxon Dadashevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida sanoat korxonalarining roli.....	600
Nasullayeva Yoqutoy Nasim qizi	
O'zbekistonda turizm marketingi va raqobatbardoshligini oshirish	606
Ikramova Nasiba Axmadovna	
Kambag'allikni qisqartirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	610
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li	
Jamiyatda imkoniyati cheklanganlarning bandligini ta'minlashning ijtimoiy-iqtisodiy asoslari.....	615
Tilavova Munisa Maxmudovna	
Moliyaviy matematika vositalarining O'zbekiston kredit tizimidagi qo'llanilishi.....	620
Shamsiyeva Nigora Rafiq qizi	
Ecological sustainability in tourism: regional practices and global reflections.....	626
Sayyora Safaeva	
Quyi amudaryo mintaqasida turli darajadagi destinasiyalararo ixtisoslashgan klasterlarni shakllantirish asoslari va ularning o'ziga xos jihatlari.....	631
Doschanov Tangirbergen, Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich	
Fine dining restoranlarida marketing strategiyalarining shakllanishi va mijoz jalb qilishda ularning ahamiyati.....	641
Jumaniyazova Sarvinov Mansur qizi	
Soliq to'lovchilarning majburiyatlari bajarilishini kontseptual asoslari va shartlari asoslari xususida.....	644
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
Davlat sektoridagi tashkilotlarda smetalar tuzish tartibi	651
Abdulaziz Norquchqorov Ziyadullayevich	
Качественное развитие рынка труда узбекистана.....	657
Мамадалиева Хафиза Холдаровна	
Kichik biznes subyektlarining aholi bandligini ta'minlash orqali kambag'allik darajasini pasaytirishdagi o'rni.....	664
Maxamadaliyev Boburbek Baxodir o'g'li	
Устойчивое развитие esg-менеджмента: от тренда к фундаментальной стратегии выживания и процветания.....	670
Собирова Нилуфар Бекпулат кизи	
Sirdaryo viloyatida investitsion faollikni oshirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi	676
Mamatqulova Muxlisa Komiljon qizi	
Qurilish loyihalarini moliyalashtirishning milliy va xalqaro tajribasi	681
Yashin Iboyev	
Xizmatlar sohasida innovatsion muhitni yaratishning dolzarb masalalari.....	687
Kamoliddin Mamatqulovich Ibodov, Jamshid Abduxaliqovich Xolboyev	
Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini boshqarishda tovar aylanmasi tahlili.....	692
Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda innovatsion faoliyatning moliyaviy va boshqaruv hisobini takomillashtirish masalalari	698
Xushvaqtova Nozanin Nurbek qizi	
Effect of processing on nutrients in tomato products.....	706
Ergasheva Muhabbat Komil kizi	
Asosiy vositalarni davomiy (uzluksiz) baholash.....	710
Kuziev Islom Nematovich, Raxmonov Xurshidbek Shavkat o'g'li	
Sun'iy intellekt: Markaziy banklarni qanday o'zgartirmoqda?	715
Shahboz Qozoqov Ortiqbaevich	

Kichik biznes subyektlarida tashkil etilgan baliqchilikka ixtisoslashgan xo'jaliklarning mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni.....	720
Vazirov Azamat Yoqubjonovich	
Korxonalarining marketing faoliyatini strategik rivojlantirish yo'nalishlari.....	725
Isokboeva Zilola Rustam qizi	
К целям повестки 2030: анализ экономических индикаторов узбекистана	728
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
Современное состояние исследований в области использования цифровых технологий в инвестиционной деятельности	734
Ирмухамедова М.Д.	
Tijorat banklarining raqamli transformatsiyasi jarayoni, uning imkoniyatlari va xavf-xatarlarini tahlil qilish.....	741
Eshqobilov Ahmat Jovliyevich	
Aholi sonining o'sishi va iqtisodiy infratuzilmaga yuklanish: hududiy tahlil	745
To'rayev Nurbek Baykulovich	
O'zbekistonda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va boshqarishning hududiy rivojlantirish strategiyasi	751
Nuraliev Temurjon Erkinjon o'g'li	
O'zbekistonning zamonaviy korxona va tashkilotlarda boshqaruv masalalari	756
Ahtamova Mohigul Erkinovna	
Davlat tashkilotlarida ichki audit tuzilmalarini tashkil etishni rivojlantirish	761
Nasimov Fazliddin Sirojevich	
Yashil moliyalashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining roli: imkoniyatlar va xavflar tahlili	765
Isoqulova Munisxon Abdurasul qizi	
Критерии экологичности бренда: как измерить «зеленый» имидж?	769
Носирова Чарос	
Qishloq xo'jaligini innovatsion texnologiyalar asosida boshqarish	775
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
«O'ztransgaz» AJ faoliyatini 2024–2027 yillarga prognozlashtirishda ekonometrik modellar asosida tahlil	784
Sindorov Davlatbek Abdumajid o'g'li, Murodov Sardor Nurali o'g'li	
Favqulodda vaziyatlarning oldini olishga qaratilgan tibbiy profilaktik ishlar.....	791
Mahmudov Otamurod Hoshimovich, Murtazova Sh.N.	
Xizmat ko'rsatish sohasida elektron tijoratni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	795
Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	
O'zbekiston chakana savdosi tizimi va uning rivojlanishi.....	806
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
Milliy iqtisodiyotni tartibga solishda davlatning o'rni va maqsadi	812
Amonov Mehriddin Oromiddinovich	
Investitsion faoliyatni amalga oshirishning xorij tajribasi va mamlakatimizda foydalanish istiqbollari.....	816
O'tamurodova Surayyo Shokirjon qizi	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishda zamonaviy sifat menejmenti tizimining o'rni.....	822
Asadullina Nailya Ramilevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
Значение искусственного интеллекта в области педагогики на основе мультимедийных приложений	829
Бегалиев Файзали Умаралиевич	
Sog'lomlashtirish turizmida ekologik va ijtimoiy ta'sirlarning sintezi.....	832
Naimov Saidjon Yusup o'g'li	

Kasbiy ta'lim tashkilotlarida o'quvchilarni raqamli kompetensiyasini baholashning metodologik asoslari.....	835
Maxkamova Zuxra Tursunpulotovna	
Обзор по теме Современные системы управления возбуждение синхронных машин и перспективы их развития (Формирования законов управления).....	841
Алиев Абдор Мураткулович	
O'zbekistonda turizm va servis soxasida davalt- xususiy sheriklik mexanizmidan foydalanish istiqbollari.....	846
Mamayusupova Dilovarxon Begmatovna	
Tijorat banklarida operatsion risklarini baholash va boshqarish tizimini tashkil qilish	850
Jaxongir Rabbimov	
Tomorqa xo'jaliklari faoliyatini tahlil qilishda statistik modellar va metodlardan foydalanish yo'nalishlari.....	855
Turobov Sherzod Alisherovich	
Совершенствование порядка расчёта и взимания НДС в узбекистане: аналитический подход.....	860
Бисенбаев Шарьяр Куанишбай ули	
Mintaqaviy iqtisodiyotda inson kapitalini raqamli transformatsiyalash masalalari.....	864
Yusubboeva Dinora Quadrat qizi	
Sirdaryo viloyatining turizm imkoniyatlari va o'ziga xos turizm resurslari.....	875
Tursunova Gulmira Rabbonovna	
Samarqand viloyatida investitsion-innovatsion faollikni oshirish holati va investitsiyalarning tarkibiy xususiyatlari.....	883
Bektemirov Abdumalik Bektemirovich, Axrorov Abbas Aslamjon o'g'li	
Global innovatsion indekslar va o'zbekiston: rivojlanish yo'nalishlari va bosqichlari	889
Bekmurodova Gavhar Adham qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvga raqamli texnologiyalarni joriy qilishning ilmiy-nazariy asoslariga qarashlar	895
Suyunov Dilmurod Xolmuradovich, Xabibullayeva Shirinxon Toxir qizi	
Xalqaro standartlar asosida moliyaviy instrumentlar hisobini va auditini takomillashtirish.....	902
Nuraliyev Behzod Baxtiyor o'g'li	
Внедрение и адаптация исламского банкинга в экономике узбекистана	906
Б.Б.Ахмаджанов, М. С.Шукруллаева, Д.Р.Сафаева	
Kichik biznesning iqtisodiy o'sishni ta'minlashdagi ahamiyatini baholash uslubiyoti.....	911
Ermatov Akmaljon Adxamovich	
"Neyromarketing" asosida o'zbekiston turizm brendi tahlili	916
Narziqulov Elbek Farxod o'g'li	
Xalqaro bozorlarda zamonaviy marketing vositalaridan foydalanish	922
Meliqulov Abdulhalil Norinovich	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar va ularning bank aktivlariga ta'siri.....	929
Saidov Bobir Jiyanboy o'g'li, Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich	
Сущность и причины международных денежных переводов	936
Гимранова О. Б.	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda uzoq muddatli aktivlarning hisobi va auditini raqamli tvn texnologiyasi asosida takomillashtirish imkoniyatlari.....	941
Rizakulov Abdurauf Abdimutalibovich	
Biologik aktivlarning tushunchasi: iqtisodiy mazmuni va mohiyati.....	948
Ziyayev Dilshodjon Salimjonovich	
Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda iqtisodiy siyosatning roli: zamonaviy yondashuvlar.....	953
Xodjayev Jamshid Abduxakimovich	

Аналитический обзор: Развитие корпоративного управления в государственных корпорациях Узбекистана (2015–2025).....	958
Мамараджабов Фарход Бахтиярович	
O'zbekistonda transport infratuzilmasini rivojlantirish karidorlari	968
Nazriyev Umidjon Baxrillayevich	
Aylanma kapital bilan ishlashda samaradorlikni oshirish: korxona moliya siyosatini takomillashtirish yo'nalishlarida data science yondashuvlari	975
Khoshimov Doniyor, Kungratov Ilmurod Kuzibay o'g'li	
Davlat ulushi mavjud bo'lgan korxonalarda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda raqamli transformatsiyaning roli	982
Musurmonov Mehroj Murtaza o'g'li	
Iqtisodiyotni raqamlashtirishda tijorat banklariga moliyaviy resurslarni jalb qilish metodologiyasini takomillashtirish	988
Hamrayev Obid Akhatovich	
Tibbiy xizmatlarda raqamli texnologiyalarni joriy etish va uning samaradorlikka ta'siri (xorijiy tajriba).....	993
Usmonova Vasila Botirovna	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarish amaliyoti tahlili.....	997
Akramova Nargiza Nutfillayevna	
Using integrated marketing communications (IMC) in business management	1002
Ziyayeva M.M.	
Xorijiy mamlakatlarda tibbiyot muassasalarini moliyalashtirish masalalari va ulardan o'zbekistonda foydalanish istiqbollari.....	1006
Jaxongirov Ilindorjon Jahongirjon o'g'li	
Davlat budjetining ijtimoiy sohani rivojlantirishdagi xarajatlarini samarali boshqarish yo'llari.....	1011
Qo'ziyev Shodiyor Qilichboy o'g'li	
Mintaqada xalq hunarmandchiligida klasterlash va ekologik logistika modeli asosida savdo tizimini shakllantirish.....	1015
Norqobilova Feruza Abduhomidovna	
To'g'ri xarajatlar usuli va to'liq yutuvchi xarajatlar usuli tizimlarining afzalliklari va farqli jihatlari amaliy misolda.....	1019
Kholisa Kamoliddinovna Kuldosheva	
Investitsiyalarni innovatsiyalarga yo'naltirish bo'yicha xorij tajribasi	1024
Ayubov Ilyos Ilxomovich	
Важность разработки стратегических программ развития страны.....	1028
Каримова Нуржахон Олим кизи	
Sanoat korxonasining raqamli transformatsiyasini baholash omillari va ko'rsatkichlari.....	1032
Kudaybergenov Azamat Shamuratovich	
Namangan viloyatida ijtimoiy turizm tadbirkorligini maqsadli boshqarish mexanizmi.....	1042
Yunusova Sohila Abdumamidovna	
Evaluating the capital asset pricing model methodology in uzbekistan companies	1048
Bunyod Usmonov	
Aholini ish bilan bandligining yangi turlari va imkoniyatlari	1055
A.B. Khayitov	
Maktab direktorlarini qo'llab-quvvatlashda asosiy ustun amaliyotlar va o'zbekiston ta'lim tizimida ularni qo'llash imkoniyatlari	1059
Mamura Tadjibayeva	
Sun'iy intellekt asosida matematik masalalarni yechish algoritmlari	1064
Oqnazarov To'liqin Jalilovich, Jo'rayev Mardon	
Global ta'lim makonida milliy tarbiyani rivojlantirish istiqbollari	1071
Sanaqulov Sardor Istamqulovich	

Bank xizmatlari sifati va bank daromadlariga ta'sir etuvchi omil sifatida personal faoliyatining o'rni.....	1075
Abdukaxarova Shoira Abduvahobovna	
Fond bozori raqamli iqtisodiyotda investitsiyalarni shakllantirish manbai sifatida.....	1079
Kamilova Sevara Anvarovna	
O'zbekistonda toza suv va sanitariyaning inson hayoti hamda iqtisodiy farovonlikka ta'siri: BRM-6 doirasida tahlil.....	1085
Xasanova Iroda Azizbek qizi	
Increasing the effectiveness of using marketing communications in the tourism services market.....	1090
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon ugli	
Davlat xaridlari sohasini takomillashtirish istiqbollari.....	1095
Bazarov Nazirjon Sobirovich	
Xarajatlarning strategik boshqaruv hisobini xo'jalik yurituvchi subyektlarda takomillashtirish.....	1103
Xayitboeva Laylo Oybekovna	
Davlat moliyaviy nazorati tizimida tashqi audit: rivojlangan mamlakatlar amaliyoti.....	1109
Kuliyev Komil Shuxratovich, A.Astanovulov	
Moliyaviy instrumentlarni hisobga olishda biznes modelning ahamiyati va amaliy yondashuvlar.....	1114
Shanasirova Nodira Abdullayevna	
Tijorat banklarida risklarni boshqarishning ustuvor yo'nalishlari.....	1118
Tursunov Ilxom Toirovich	
Chakana va ulgurji savdo korxonalari faoliyatini rivojlanishiga tasir etuvchi omillarni baholash.....	1124
Yuldasheva Gulmira	
Managing tourism in fragile ecosystems: a case study approach.....	1128
Dilmurod Nasimov, Shahrizoda Sirojiddinova	
Tadbirkorlikni innovatsion-investitsion jihatdan baholash uslublari.....	1134
Fayziyev Shavkat Shaxobidinovich	
Зарубежный опыт развития инновационной деятельности предприятий энергетической отрасли.....	1141
Бегмуллаев Отабек Ирисалиевич	
Leveraging machine learning for big data analytics: a strategic overview.....	1148
Ismaylov Timur Kuanishbaevich, Kurbanbaev Bakhtiyar Bakhitovich, Orazbayev Aqilbay Jenisbay uli	
Ta'lim muassasalarida xarajatlar smetasi ijrosining dastlabki hisobini yuritilishi.....	1152
Isoqulov Fazliddin Shamsiddin o'g'li	
"Yengil sanoat korxonalarini qo'llab-quvvatlash choralari haqida".....	1158
Otaxanova Umida Olim qizi	
Investitsion-qurilish jaryonlarini samarali boshqarishning tashkiliy modellari va ulardan foydalanish usullari.....	1162
Abduvaliyev Bekzod Muxiddin o'g'li	
Qimmatli qog'ozlar bozorining mohiyati bo'yicha nazariy asoslar.....	1169
Alimov Ilxomjon Ikromovich, Ikramov Akmalbek Ilxomjon o'g'li	
Adoption of electric vehicles in logistics: opportunities and challenges in Uzbekistan.....	1175
Oblokulova Parvina	
Qishloq xo'jaligiga investitsiyalarni jalb qilishning xorijiy mezonlari.....	1182
Jurayev Abdug'affor Sofarovich, Nazirova Sayyora Baxtiyorovna	
Raqamli transformatsiya jarayonlarining mehnat bozori konyukturasiga ta'siri.....	1187
Fayzullayev Nurulla Baxromovich, Xudaybergenova Shukurjon Erkinovna	
Milliy iqtisodiyotda internet xizmatlarini rivojlantirishning o'ziga xos yondashuvi.....	1194
Niyozova Shohsanam Nuritdinovna	

Auditorlik xulosalarini shakllantirishda auditorlik dalillariga qo'yiladigan talablar	1199
Qo'shmatov Otaxon Qurbonaliyevich	
Qishloq xo'jaligi sohasini takomillashtirishda investitsion loyihalarning iqtisodiy mohiyati	1203
Israilova Xikoyat Musakulovna	
Kichik biznes faoliyatini rivojlantirishning nazariy-uslubiy asoslari	1207
Dadaboyeva Marguba Mamasoliyevna	
Eko va agro-turizmga raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqishning istiqbollari	1212
Nurfayziyeva Mohinur Zayniddinovna	
The importance of the cluster system in the agricultural field	1217
Sherkulov Shokhrux Erkin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sug'urtalash tizimini takomillashtirish yo'llari	1221
Mardonov Mashrab Mansurovich, Muxtorov Abduxolik Abdusalimovich	
Aksiz solig'i amaliyotining genezisi, milliy xususiyatlari, turlari va vazifalarining nazariy jihatlarini	1225
Shodiyev Olimjon Abduraxmonovich	
Iqtisodiyotning real sektor tushunchasi, uning tarkibi va iqtisodiyotdagi ahamiyati	1230
Mahmudov Nurali Komilovich	
Korporativ moliya tizimini rivojlantirishda raqamli moliya vositalari va texnologiyalarning integratsiyasi	1241
Xalbekov Ozodbek Xudoykulovich	
The influence of tour interpretation on perceived heritage values: a comparative analysis of tourists with and without guided interpretation at a heritage destination	1245
Shokhnigorbegim Juraeva	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aloqa xizmatlarini rivojlantirish va samaradorligini oshirishning metodologik asoslarini takomillashtirish	1252
Xazratov Abror Panjiyevich	
Madaniy meros obyektlari asosida barqaror turizmni rivojlantirish strategiyalari	1257
Abriev Zoirjon	
Пути инновационного развития национальной экономики	1262
Жураев Тошболта Тухтаевич	
Hududlarda turizmni rivojlantirishda to'siqsiz, barqaror turizmni tashkil etish zarurati	1267
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna	
Application of ifrs in budgetary accounting	1272
G. Djambakieva	
Transport xizmatlari sektorining rivojlanishini statistik tahlili: xorazm viloyati misolida	1276
Raximov Alisher Ibragimovich	
O'zbekistonda 2024-yil davomida yirik soliq to'lovchilarni soliq ma'murchiligi tahlili	1281
Xushatov Nuriddin Maxmatqulovich	
Zamonaviy ta'lim sifatini baholashning nazariy-metodologik asoslari	1288
Rahimova Qutlibika Ergashevna	
Chakana va ulgurji savdo korxonalari faoliyatini rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni baholash	1293
Yuldasheva Gulmira	
Zamonaviy axborot tizimlari orqali soliq qarzdorligini undirish mexanizmining takomillashtirish yo'llari	1296
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
Hududlarda pillachilikni rivojlantirishning huquqiy asoslari va imkoniyatlari	1303
G'oziyeva Aziza Abdusalomovna	
Korxonaning investitsion jozibadorligi oshirish yo'llari	1313
Axtamova Parizod Oybek qizi	
Raqamli texnologiyalar yordamida inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari	1319
Adilova Zulfiya Djavdatovna, Shoev Alim Xalmuratovich	

Yog' – moy sanoati korxonalarida soliqlar hisobi va auditi jarayonlarida tahliliy amallardan foydalanish samaradorligini oshirish.....	1327
A'zamova Aziza Olimjon qizi	
Qurilish materiallari ishlab chiqarish faoliyati iqtisodiy samaradorligini oshirishning xorij tajribasi.....	1334
Umirova Gulmira Shodiboy qizi	
Xalqaro moliya-kredit institutlar bilan hamkorlikning iqtisodiy-huquqiy asoslari	1343
Qosimov Bobur Sobirovich	
Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda yengil sanoat eksporti diversifikatsiyasining roli va yo'nalishlari.....	1347
Otamurodov Shavkat Nusratillayevich, Eshqulova Nasiba Normo'minovna	
Система раннего предупреждения о снижении финансовой устойчивости предприятия на основе ключевых показателей эффективности (KPI).....	1359
Тажибаева Кизларгул Ажиниязовна	
Soliq tizimida soliq riskini baholash va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish uslubiyoti.....	1374
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Sanoat korxonalarining innovatsion boshqaruvi tahlili va uning xususiyatlari	1383
Sarimsaqov Doniyor Xomidovich	
Surxondaryo viloyatida iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha faol korxonalar va tashkilotlar tahlili	1390
Normurodov Alibek Anvar o'g'li	
Mehnat bozori: rivojlanish tendensiyalarining iqtisodiy-statistik tahlili, baholash va istiqbollari.....	1396
Mirzayeva Odina Imomnazar qizi	
Адаптивная модель антикризисных мероприятий, направленных на повышение эффективности управления активами, оптимизацию затрат и реструктуризацию задолженности	1402
Tajibayeva Kizlargul Ajiniyazovna	
Xalqaro va ichki turistik bozorlarda o'zbekistonning turistik mahsulotlarini targ'ib qilish mexanizmi	1409
Mamayusupova Dilovarxon Begmatovna	
Tourism infrastructure constraints and service gaps in uzbekistan's visitor economy.....	1412
Kurolov Maksud Obitovich, Xamidjonova Moxinur Xayrulla qizi	
Основные проблемы перехода на МСФО в республике узбекистане	1419
Махмудов Жамшед Ашрафович	
Binolar loyiha-smeta hujjatlarini ishlab chiqishning nazariy va amaliy asoslari.....	1425
Usmonov F.B., Rajabova A.Sh.	
Ayrim ta'lim tizimi bilan bog'liq terminlarning izohli lug'at va etimologik lug'at o'rtasidagi farqi.....	1429
Mahbuba Xoliqova Abdimo'min qizi	
Mahalliy budjet daromadlarini shakllantirishda soliq salohiyatining ahamiyati	1433
Sharipov Narzullo G'ulomovich	

MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA SOLIQ SALOHIYATINING AHAMIYATI

Sharipov Narzullo G'ulomovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
“Iqtisodiyot nazariyasi” kafedrasining katta o‘qituvchisi

ORCID: 0009-0008-3875-3821

E-mail: gavhar9369@gmail.com

Annotatsiya: Mahalliy budjet daromadlarini shakllantirishda soliq salohiyati muhim o'rin tutadi, chunki u hududlarning moliyaviy mustaqilligini ta'minlash va iqtisodiy barqarorlikni oshirishning asosiy vositalaridan biri hisoblanadi. Soliq salohiyati deganda hududda mavjud bo'lgan iqtisodiy resurslarni soliqqa tortish orqali mahalliy budjetga jalb etish imkoniyatlari tushuniladi. Ushbu maqolada mahalliy budjet daromadlarini shakllantirishda soliq salohiyatini to'liq aniqlash, soliqqa tortiladigan bazani kengaytirish, yashirin iqtisodiy faoliyatlarni aniqlash va ularni soliqqa jalb qilish mexanizmlari yoritilgan. Shuningdek, mahalliy budjetlarning daromad manbalarini mustahkamlash uchun hududlarda tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirish, ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish hamda xizmat ko'rsatish sohasini kengaytirish orqali soliqqa tortiladigan ob'ektlar sonini ko'paytirish zarurligi ta'kidlangan. Maqolada, shuningdek, mahalliy soliq organlari faoliyatini takomillashtirish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali soliq tushumlarini oshirish imkoniyatlari tahlil qilingan. Soliq salohiyatidan samarali foydalanish mahalliy budjetning barqaror moliyaviy manbalarini ta'minlash, hududlarda ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish hamda aholiga sifatli xizmatlar ko'rsatish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Kalit so'zlar: Mahalliy budjet, soliq salohiyati, soliq tushumlari, budjet barqarorligi, soliq bazasi, iqtisodiy salohiyat, soliq ma'murchiligi, yashirin iqtisodiyot, soliq siyosati, fiskal siyosat, soliq imtiyozlari, soliq yuki.

Abstract: Tax potential plays a crucial role in the formation of local budget revenues, as it is one of the key tools for ensuring the financial independence of regions and enhancing economic stability. Tax potential refers to the capacity to mobilize the available economic resources of a region into the local budget through taxation. This article explores mechanisms for fully identifying tax potential in the formation of local budget revenues, expanding the taxable base, detecting informal economic activities, and incorporating them into the tax system. It also emphasizes the importance of increasing the number of taxable entities by developing entrepreneurship in the regions, boosting production capacities, and expanding service sectors. The study analyzes ways to improve the performance of local tax authorities and assesses the opportunities to increase tax revenues through the use of modern information and communication technologies. Efficient use of tax potential contributes to securing stable financial sources for local budgets, fostering the development of social infrastructure, and enhancing the provision of quality public services.

Key words: Local budget, tax potential, tax revenues, budget stability, tax base, economic potential, tax administration, hidden economy, tax policy, fiscal policy, tax benefits, tax burden.

Аннотация: Налоговый потенциал играет важную роль в формировании доходов местных бюджетов, поскольку он является одним из основных инструментов обеспечения финансовой независимости регионов и повышения экономической стабильности. Под налоговым потенциалом понимаются возможности привлечения в местный бюджет экономических ресурсов региона за счёт налогообложения. В статье раскрыты механизмы полного выявления налогового потенциала в формировании доходной базы местных бюджетов, расширения налогооблагаемой базы, выявления теневой экономической деятельности и её вовлечения в сферу налогообложения. Также подчёркнута необходимость увеличения количества налогооблагаемых объектов путём развития предпринимательских субъектов в регионах, наращивания производственных мощностей и расширения

сферы услуг. В статье проанализированы пути совершенствования деятельности местных налоговых органов, а также возможности повышения налоговых поступлений за счёт применения современных информационно-коммуникационных технологий. Эффективное использование налогового потенциала способствует обеспечению устойчивых финансовых источников местных бюджетов, развитию социальной инфраструктуры и расширению предоставления качественных услуг населению.

Ключевые слова: Местный бюджет, налоговый потенциал, налоговые поступления, стабильность бюджета, налоговая база, экономический потенциал, налоговое администрирование, скрытая экономика, налоговая политика, Фискальная политика, налоговые льготы, налоговое бремя.

KIRISH

Mahalliy budjetlar davlat moliya tizimining ajralmas qismi sifatida mamlakat iqtisodiyotining barqarorligi, hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish va aholi farovonligini ta'minlashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Har bir hududning moliyaviy mustaqilligi va iqtisodiy salohiyatidan to'liq foydalanish imkoniyatlari bevosita mahalliy budjet daromadlarining yetarli bo'lishiga bog'liqdir. Shu sababli, mahalliy budjet daromadlarini shakllantirishda mavjud soliq salohiyatini aniqlash va undan oqilona foydalanish masalasi hozirgi sharoitda dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bu jarayon davlatning makroiqtisodiy barqarorligini ta'minlash, ijtimoiy himoya dasturlarini amalga oshirish hamda hududlarda ishlab chiqarish salohiyatini rivojlantirishda asosiy omil sifatida e'tirof etiladi.

Mahalliy budjetlarning barqaror va yetarli darajada shakllanishi hududiy darajadagi davlat organlarining o'z oldiga qo'ygan vazifalarni samarali amalga oshirishini ta'minlaydi. Soliq salohiyatidan foydalanish esa mahalliy daromadlarni oshirish bilan birga, aholining tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishga, yangi ish o'rinlarini yaratishga va soliqqa tortiladigan bazaning kengayishiga xizmat qiladi. Ayniqsa, aholining turmush darajasini oshirish va hududiy farovonlikni ta'minlash uchun budjet tushumlarini barqarorlashtirish muhim sanaladi. Shu bois, soliq salohiyatidan oqilona foydalanish orqali mahalliy daromadlar manbaini ko'paytirish imkoniyatlarini o'rganish ilmiy va amaliy jihatdan katta ahamiyatga ega.

Soliq salohiyati deganda, hududda mavjud iqtisodiy resurslar, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish imkoniyatlari, yashirin iqtisodiyot hajmi, soliqqa tortish bazasi va uning salohiyatini to'liq ifodalovchi ko'rsatkichlar tushuniladi. Ushbu tushuncha mahalliy soliq tushumlarini shakllantirishda ichki imkoniyatlarni to'liq safarbar etish, yangi soliqqa tortiladigan ob'ektlarni aniqlash hamda soliq tushumlarini o'z vaqtida va to'liq undirishda muhim asos vazifasini bajaradi. Shu jihatdan, soliq salohiyatining o'rganilishi mahalliy budjet daromadlarini shakllantirish imkoniyatlarini aniqlashga xizmat qilib, moliya boshqaruvini to'g'ri yo'lga qo'yishga ko'maklashadi.

Bugungi kunda davlat budjeti mablag'larini shakllantirish va ulardan foydalanish samaradorligini oshirish, aholining ehtiyojlariga mos ravishda davlat xizmatlarini ko'rsatishni ta'minlashda mahalliy budjetlarning ahamiyati ortib bormoqda. Shu bilan birga, iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish, bozor munosabatlarini kengaytirish va soliqqa tortish tizimini takomillashtirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar mahalliy daromadlarni shakllantirishda yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. Aynan shu nuqtai nazardan soliq salohiyatining to'g'ri baholanishi va uni to'liq safarbar etish orqali mahalliy budjet daromadlarini shakllantirishning ilmiy-amaliy asoslarini ishlab chiqish zarurati ortib bormoqda.

Mahalliy budjet daromadlarini shakllantirishda soliq tushumlari asosiy o'rinni egallaydi va bu tushumlarni ko'paytirish orqali hududlarda barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash mumkin. Soliq tushumlarini oshirishda esa hududning ishlab chiqarish salohiyati, tadbirkorlik rivoji, xizmat ko'rsatish tarmoqlari va aholi daromadlari bilan bog'liq omillar hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shu sababli, soliq salohiyatini baholash jarayoni ichki imkoniyatlarni to'liq aniqlash, iqtisodiy resurslardan oqilona foydalanish, yangi soliqqa tortiladigan bazalarni shakllantirish va yashirin iqtisodiyotni kamaytirish bilan chambarchas bog'liqdir.

Mahalliy budjetlarni shakllantirishda soliq salohiyatining ahamiyatini o'rganish jarayoni bir necha bosqichlarni o'z ichiga oladi. Ushbu jarayonda hududning iqtisodiy va ijtimoiy ko'rsatkichlarini tahlil qilish, mavjud soliqqa tortish ob'ektlarini aniqlash, soliq tushumlari va ularning tarkibiy tuzilishini o'rganish, soliq to'lovchilarning moliyaviy holatini tahlil qilish va yashirin iqtisodiy faoliyatni kamaytirish imkoniyatlarini aniqlash muhim vazifa sifatida qaraladi. Shu bilan birga, xalqaro tajribani o'rganish orqali soliq salohiyatidan samarali foydalanish yo'llarini aniqlash ham dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar, jumladan soliqqa tortish tizimini isloh qilish va davlat budjetini shakllantirishda mahalliy budjetlarning ulushini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar mahalliy darajadagi moliyaviy barqarorlikni ta'minlash uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Soliq salohiyatini to'liq safarbar qilish va undan samarali foydalanish hududlarda ishlab chiqarish salohiyatini rivojlantirish, yangi ish o'rinlari yaratish, ichki bozorni kengaytirish va aholining turmush darajasini oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, mahalliy budjetlarning moliyaviy mustaqilligi va barqarorligini ta'minlash hamda davlat tomonidan belgilanadigan vazifalarni sifatli bajarishda soliq salohiyatidan foydalanish muhim o'rin tutadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mahalliy budget daromadlarini shakllantirish, ularning moliyaviy barqarorligini ta'minlash va hududiy mustaqillikni kuchaytirish masalalari so'nggi yillarda iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishiga aylangan. Ayniqsa, hududiy soliq salohiyatini baholash, uning imkoniyatlaridan oqilona foydalanish va mahalliy moliyaviy siyosatga tatbiq etish bo'yicha ko'plab nazariy va amaliy izlanishlar olib borilmoqda. Mamlakatimiz olimlari bilan bir qatorda xorijiy iqtisodchilar ham soliq salohiyatining iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini har tomonlama yoritib kelmoqda.

Xususan, Mahmudov A.A. va Toshboev I.X. mahalliy budget daromadlarining shakllanishida soliq tushumlari asosiy manba bo'lib xizmat qilishini ta'kidlaydi. Ularning fikricha, "hududlarning soliq salohiyatini baholash budget siyosatining real iqtisodiy holatga mos ravishda shakllanishini ta'minlaydi". Mualliflar soliq salohiyatining tarkibiy tuzilmasi – ya'ni ishlab chiqarish hajmi, aholi soni, daromadlar darajasi va tadbirkorlik faoliyati kabi ko'rsatkichlar bilan uzviy bog'liqligini asoslab beradilar [5].

Shuningdek, Karimov T.T. o'z izlanishlarida soliq salohiyati tushunchasini keng yoritib, uni faqat real tushumlar bilan emas, balki potensial iqtisodiy imkoniyatlar bilan ham bog'laydi. Uning fikricha, "mahalliy budgetning barqarorligi soliq tushumlarining nafaqat hajmiga, balki ularning turg'unligiga ham bevosita bog'liq". Bu fikr amaliy jihatdan soliq tushumlarini prognozlash, moliyaviy rejalashtirish va budgetlararo tengsizliklarni bartaraf etishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi [4].

S. Yusupov va A. Sattorov mahalliy budgetlarni mustahkamlashda fiskal markazlashuv darajasining pasaytirilishi, ya'ni hududlarga ko'proq moliyaviy mustaqillik berilishi orqali soliq salohiyati to'liq ishga solinishi mumkinligini ilgari suradi. Ular mahalliy darajadagi soliq siyosatining markazdan belgilanilishi moliyaviy faollikni cheklashi, bu esa iqtisodiy salohiyatdan to'liq foydalanishga to'sqinlik qilishi mumkinligini asoslab beradilar [7].

Xorijiy tajribalarga murojaat qilar ekanmiz, Jozef Shtiglits va Pol Krugman kabi iqtisodchilarning qarashlari diqqatga sazovordir. Ular soliq salohiyati tushunchasini hududlar o'rtasidagi fiskal tenglikni ta'minlovchi vosita sifatida ko'radi. Ayniqsa, federativ tuzilishga ega davlatlarda soliq salohiyatini baholash orqali budgetlararo taqsimotni adolatli tashkil etish mexanizmlari shakllantirilgan. Germaniya va AQSh misolida, mahalliy darajadagi soliqqa tortish bazasi har yili maxsus algoritmlar asosida qayta baholanadi va bu ma'lumotlar asosida transferlar tizimi shakllanadi [14].

O'zbekiston sharoitida esa bu boradagi izlanishlar hali davom etmoqda. Safarova D. [8] va Karimov T. [4] o'z ilmiy maqolalarida mahalliy darajadagi iqtisodiy faollik, tadbirkorlik muhitining holati, aholi bandligi va soliqqa tortiladigan ob'ektlarning mavjudligi soliq salohiyatining asosiy omillari sifatida ko'rilishini ta'kidlaydi. Ularning fikricha, hozirgi vaqtda ko'plab hududlarda real soliq salohiyati aniqlanmayapti, bu esa budget rejalashtirishda noto'g'ri prognozlar yuzaga kelishiga olib kelmoqda.

Ayni vaqtda xalqaro moliyaviy tashkilotlar ham ushbu yo'nalishda o'z tavsiyalarini bermoqda. Xalqaro Valyuta Jamg'armasi va Jahon banki ekspertlari hududiy fiskal siyosatda aniq indikatorlar asosida soliq salohiyatini baholash tizimini joriy etishni taklif qilgan. Ular bu tizim orqali nafaqat soliq tushumlarining barqarorligini ta'minlash, balki yashirin iqtisodiyot ulushini kamaytirish, fiskal intizomni mustahkamlash va iqtisodiy faoliyatni "soyadan chiqarish" imkoniyatlari kengayishini ta'kidlaydilar [12].

Bundan tashqari, Qodirov A., Qosimov M. va Usmonova N. tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda mahalliy darajadagi soliqqa tortish bazasini kengaytirish, ayniqsa yer va mol-mulk solig'i tushumlarini oshirish orqali soliq salohiyatini ro'yobga chiqarish bo'yicha amaliy takliflar berilgan. Ular yer resurslarining inventarizatsiyasi, kadastr ma'lumotlarining yangilanishi va raqamli texnologiyalarning joriy etilishi orqali mahalliy soliq tizimini soddalashtirish va oshkoralikni ta'minlash mumkinligini ilgari suradilar [6].

Shuningdek, T. Komilov va N. Ochilova kabi mualliflar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda soliq salohiyatini baholashda faqat iqtisodiy omillar emas, balki institutsional va tashkiliy-muomala omillarning ham alohida ahamiyatga ega ekani qayd etilgan. Ularning fikriga ko'ra, soliq organlari bilan mahalliy hokimiyatlar o'rtasidagi o'zaro hamkorlik darajasi, soliq ma'lumotlarining ochiqligi, budget jarayonlarida ishtirokchilarning bilim va salohiyati soliq salohiyatining real darajada baholanishiga bevosita ta'sir qiladi [9].

Bu borada akademik I.R. Xolxo'jayev tomonidan ishlab chiqilgan "Hududiy soliq salohiyatini kompleks baholash metodikasi" ham e'tiborga loyiq. Mazkur metodika turli ko'rsatkichlar majmuasidan iborat bo'lib, iqtisodiy, demografik, infratuzilimaviy va fiskal parametrlarni o'z ichiga oladi. Bu esa hududiy baholashda ko'p faktorlu yondashuvni ta'minlab, soliq salohiyatining aniqligini oshiradi [10].

Yuqoridagi adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mahalliy budget daromadlarini shakllantirishda soliq salohiyati masalasiga yondashuvlar xilma-xil bo'lib, ular orasida eng samaralilari quyidagilar hisoblanadi: kompleks indikatorli tahlil, iqtisodiy va institutsional omillarni birgalikda hisobga olish, raqamli texnologiyalarni joriy qilish, ma'lumotlar bazasini to'liq shakllantirish va prognozlash modellariga asoslangan yondashuvlar. Ushbu yondashuvlar soliq salohiyatini aniqlash, uni oshirish bo'yicha strategik qarorlar qabul qilish hamda mahalliy budgetlarning daromad qismini barqarorlashtirishda muhim nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada mahalliy budget daromadlarini shakllantirishda soliq salohiyatining o'rne va ahamiyatini tahlil qilish uchun tizimli yondashuv asosida ilmiy tadqiqot metodologiyasi ishlab chiqilgan. Tadqiqotda nazariy, empirik va statistik tahlil usullari uyg'unlashtirildi. Avvalo, soliq salohiyati tushunchasining iqtisodiy mohiyatini aniqlash maqsadida ilg'or nazariy manbalar, ilmiy maqolalar, normativ-huquqiy hujjatlar hamda O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi, Soliq qo'mitasi va Davlat statistika qo'mitasining rasmiy ma'lumotlari o'rganildi. Ushbu yondashuv orqali soliq salohiyatining kontseptual asoslari hamda mahalliy budgetga ta'sir ko'rsatish mexanizmlari aniqlashtirildi.

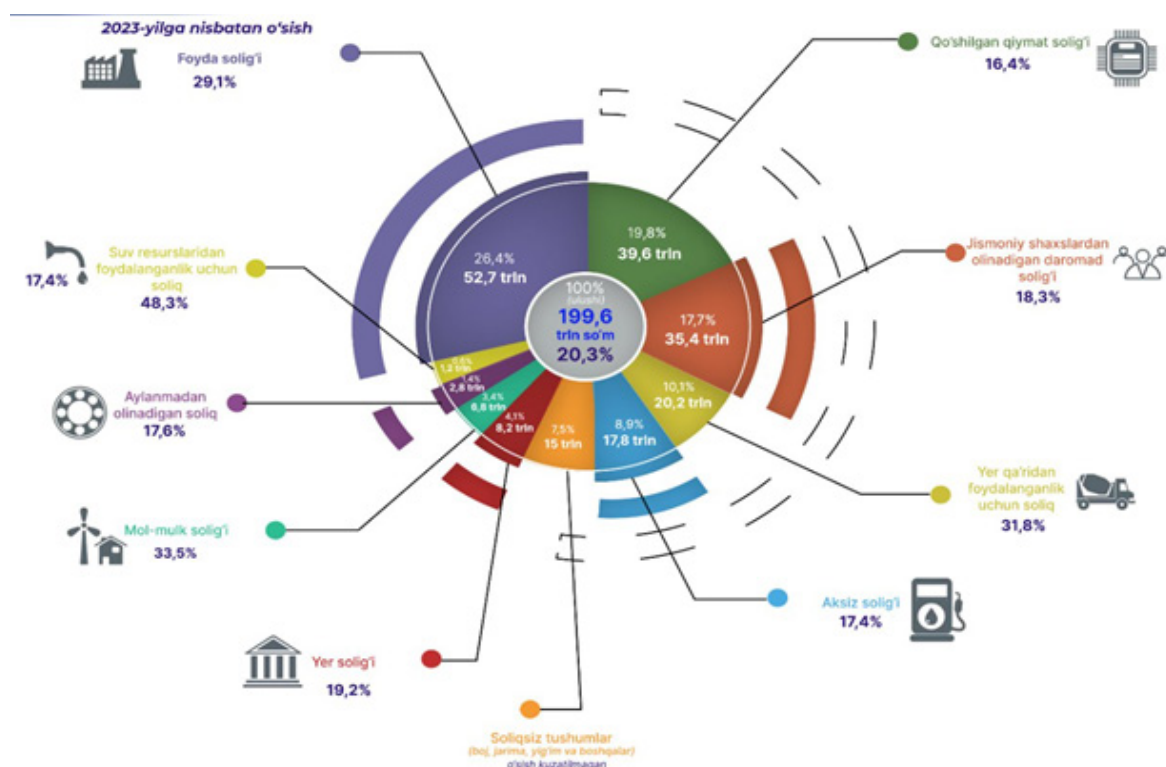
Tadqiqotning empirik qismida O'zbekistonning ayrim hududlarida mahalliy budget daromadlari va ularni shakllantirishda soliq tushumlarining o'rne tahlil qilindi. Tahlil jarayonida hududiy soliq tushumlari hajmi, ularning tarkibi, o'sish sur'atlari va budgetga nisbatan ulushi kabi ko'rsatkichlar asos qilib olindi. Statistik yondashuv asosida olingan ma'lumotlar tahlil qilinib, hududlar o'rtasida soliq salohiyati darajasidagi tafovutlar aniqlandi. Bu esa soliq salohiyatini oshirish orqali mahalliy budget daromadlarining barqarorligini ta'minlash yo'llarini belgilashda muhim rol o'ynadi.

Shuningdek, soliq ma'murchiligi, soliq siyosati va budget siyosatining o'zaro bog'liqligi hamda ularning mahalliy darajadagi iqtisodiy faollikka ta'siri ham o'rganildi. Tadqiqot davomida soliq salohiyatini aniqlash uchun yaqinlashtirilgan indikatorlar majmuasidan foydalanildi. Ushbu yondashuv orqali soliq bazasining hajmi, soliq to'lovchilar soni, iqtisodiy faoliyatning rasmiylashtirilgan darajasi va fiskal imkoniyatlar baholandi. Metodologik yondashuvlar natijasida mahalliy budget siyosatini yanada samarali yuritish, soliq salohiyatidan to'liq foydalanish va hududiy iqtisodiy mustaqillikni mustahkamlashga qaratilgan ilmiy xulosalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

2024-yilda mamlakatimiz iqtisodiyotida barqaror o'sish jarayoni davom etdi va yalpi ichki mahsulot 6,5 foizga oshib, o'sish sur'atlarining yuqoriligi bilan ajralib turdi. Bu esa davlat moliya tizimida ijobiy o'zgarishlarga zamin yaratib, budget tushumlarini shakllantirishda barqaror makroiqtisodiy muhitni ta'minlashga xizmat qildi. Natijada soliq siyosatini yanada takomillashtirish, yig'implarni oshirish va soliq ma'murchiligi samaradorligini kuchaytirish hisobiga davlat budjeti uchun belgilangan 196,5 trillion so'mlik prognozdan yuqori natijaga erishildi va amalda 199,5 trillion so'mlik tushum ta'minlandi.

Ushbu ko'rsatkich 2023-yildagiga nisbatan 33,5 trillion so'mga yoki 20,2 foizga oshgan bo'lib, iqtisodiyotni barqaror yuritish davlat daromadlari hajmida yaqqol namoyon bo'ldi (1-rasm):

1-rasm. Soliq organlarining 2024-yilda budgetga tushumlari [17]

Hududlar kesimida tushumlar tarkibini tahlil qilganda, Toshkent shahri, Sirdaryo, Toshkent, Xorazm va Samarqand viloyatlarida soliq tushumlarining yuqori sur'atda ortgani kuzatildi. Xususan, Toshkent shahrida 26,7 foiz, Toshkent viloyatida 22,9 foiz, Xorazm viloyatida 19,5 foiz, Samarqand viloyatida 17,7 foiz va Sirdaryo viloyatida esa 14,6 foiz o'sish qayd etildi. Ushbu o'sish ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarining faollashuvi, tadbirkorlikning kengayishi va soliq tushumlarining ko'payishiga bevosita ta'sir ko'rsatdi.

Shuningdek, 2024-yilda tarmoqlarga biriktirilgan soliq inspektorlari tomonidan o'tkazilgan chuqur tahlillar, soliq hisobotlaridagi tafovutlarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha ko'rilgan chora-tadbirlar evaziga davlat budjeti uchun qo'shimcha daromad manbalari shakllantirildi. Xususan, 486,3 milliard so'm miqdorida qo'shimcha soliqlar hisoblanib, shundan 418,7 milliard so'mi undirishga erishildi. Bu jarayon soliq ma'murchiligini yanada takomillashtirishning amaliy samarasini ko'rsatdi.

Tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va ish o'rinlarini saqlab qolish maqsadida vaqtinchalik moliyaviy qiyinchilikka duch kelgan 64,5 mingdan ortiq tadbirkorlik subyektlari bilan tizimli ishlash yo'lga qo'yildi va ularning faoliyatini tiklashda amaliy yordam ko'rsatildi. Shu bilan birga, 129,3 mingta yangi dehqon xo'jaligi davlat ro'yxatidan o'tkazilib, qishloq xo'jaligi sohasida faoliyat yuritayotgan subyektlar soni oshdi.

Bundan tashqari, 8,7 ming nafar o'zini o'zi band qilgan shaxs o'z faoliyatini kengaytirib, yakka tartibdagi tadbirkorga aylantirildi. Shuningdek, 947 nafar yakka tartibdagi tadbirkor o'z faoliyatini yiriklashtirib, yuridik shaxs maqomida faoliyat yurita boshladi. Mahallalar kesimida kichik biznesning rivojlanishi natijasida ish o'rinlari soni joriy yil boshiga nisbatan 41,4 mingtaga ortdi. Shu bilan birga, kichik tadbirkorlarning tovar aylanmasi avvalgi yilning mos davriga nisbatan 22 trillion 817,8 milliard so'mga ko'paydi.

Ushbu jarayonlar davlatning soliq siyosatini yanada takomillashtirish, hududiy iqtisodiy salohiyatni ishga solish, tadbirkorlikni rag'batlantirish orqali barqaror iqtisodiy o'sishga erishish yo'lida muhim qadam bo'ldi. Shu bilan birga, aholi farovonligini oshirishga xizmat qiluvchi yangi ish o'rinlarini yaratish va soliq bazasini kengaytirish orqali mahalliy va davlat budjetlari barqarorligini mustahkamlashga hissa qo'shdi.

Mahalliy budjetlarning moliyaviy barqarorligi va mustaqilligi hududlarning iqtisodiy rivojlanishi, aholi farovonligi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashning muhim omillaridan biridir. Shu bois, mahalliy darajada daromad manbalarini shakllantirish va ularni barqaror rivojlantirish davlat moliyaviy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan sanaladi. Bu jarayonda soliq salohiyatidan to'liq foydalanish va uni samarali boshqarish masalasi alohida ahamiyatga ega.

Soliq salohiyati deganda hududda mavjud ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, savdo va boshqa iqtisodiy faoliyat turlarining soliqqa tortilishi mumkin bo'lgan real imkoniyatlari tushuniladi. Ya'ni, bu – hududning ichki iqtisodiy imkoniyatlarini soliq tushumlari orqali moliyaviy manbaga aylantirishni anglatadi.

Mahalliy budjet daromadlarini shakllantirishda soliq salohiyati, birinchidan, daromadlarni oshirishning barqaror manbai sifatida xizmat qiladi. Hududlarda ishlab chiqarish korxonalari, xizmat ko'rsatish sohasi va savdo faoliyatining rivojlanishi soliqqa tortiladigan ob'ektlar sonining ko'payishiga, yangi ish o'rinlarining yaratilishiga va aholi daromadlarining ortishiga xizmat qiladi. Shu orqali jismoniy shaxslar daromad solig'i, yuridik shaxslar foyda solig'i, ijtimoiy soliq, yer va mol-mulk soliqlari kabi tushumlar hajmi ortadi. Bu esa mahalliy budjetning xarajatlarini o'z vaqtida moliyalashtirishga hamda ijtimoiy sohalarga yo'naltirilayotgan mablag'larni oshirishga imkon beradi.

Ikkinchidan, soliq salohiyatidan samarali foydalanish mahalliy budjetning davlat budjeti oldidagi moliyaviy mustaqilligini kuchaytiradi. Hududning o'z manbalaridan tushgan mablag'lar hisobiga moliyaviy ehtiyojlarini qoplash imkoniyati yaratiladi. Bu esa markazlashgan moliyalashtirishga bo'lgan ehtiyojni kamaytiradi, mahalliy boshqaruv organlarining moliyaviy imkoniyatlarini kengaytiradi va ularning hududni rivojlantirish borasidagi mas'uliyatini oshiradi.

Uchinchidan, soliq salohiyatidan to'liq foydalanish soliqqa tortish bazasini kengaytirish orqali yashirin iqtisodiy faoliyatni qisqartirishga xizmat qiladi. Mahalliy soliq organlarining raqamlashtirish jarayonlari orqali nazoratni kuchaytirishi, soliq to'lovchilar bazasini to'liq shakllantirishi va soliqqa tortish jarayonini shaffolashtirishi mumkin. Shu bilan birga, soliq tushumlarini hududlar kesimida monitoring qilib borish orqali soliq salohiyatining to'liq ishga solinish darajasi aniqlanadi, kamomadlarning oldi olinadi va soliq intizomi oshiriladi.

To'rtinchidan, soliq salohiyatini ishga solishda tadbirkorlikni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish zarur. Sababi, tadbirkorlik subyektlarining ko'payishi hududlarda qo'shimcha ish o'rinlari yaratadi, ularning faoliyati natijasida ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish hajmi ortadi, bu esa soliqqa tortiladigan bazani kengaytiradi. Xususan, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha imtiyozli kreditlar, soliq imtiyozlari, qulay infratuzilma yaratish kabi choralar hududiy soliq salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Mahalliy budjet daromadlarini shakllantirishda soliq salohiyati bir vaqtning o'zida daromad manbai, iqtisodiy faollikni oshirish omili va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash vositasi sifatida xizmat qiladi. Shu sababli, ushbu mavzuni chuqur o'rganish va unda aniqlangan imkoniyatlarni amaliyotda to'liq ishga solish davlat moliyaviy siyosatini kuchaytirishga xizmat qiladi. (1-jadval).

1-jadval. Mahalliy budjet daromadlarini shakllantirishda soliq salohiyatining ahamiyati¹

№	Ko'rsatkichlar	Ahamiyati va ta'siri
1	Soliq salohiyati tushunchasi	Hududdagi soliqqa tortilishi mumkin bo'lgan iqtisodiy imkoniyatlarni ifodalaydi.
2	Daromad manbai sifatidagi o'rni	Mahalliy budjetga barqaror tushumlarni ta'minlaydi va xarajatlarni moliyalashtiradi.
3	Moliyaviy mustaqillikka ta'siri	Hudud markazlashgan mablag'larga qaramligini kamaytiradi.
4	Soliq bazasini kengaytirishi	Yangi ishlab chiqarish va xizmatlar orqali soliqqa tortish bazasini oshiradi.
5	Yashirin iqtisodiyotni kamaytirish	Soliq ma'murchiligi va raqamlashtirish orqali yashirin faoliyatni legallashtiradi.
6	Tadbirkorlik rivojiga ta'siri	Tadbirkorlikni rag'batlantirib, yangi ish o'rinlari yaratadi va tushumlarni oshiradi.
7	Mahalliy budjetning barqarorligi	Davlat moliyaviy barqarorligini va ijtimoiy sohalarini qo'llab-quvvatlaydi.
8	Iqtisodiy faollikni oshirishi	Hudud iqtisodiyoti rivojlanib, aholining daromadi oshadi.
9	Nazorat va monitoringni kuchaytiradi	Soliq tushumlarining to'liq va o'z vaqtida tushishini ta'minlaydi.
10	Barqaror rivojlanishga xizmat qiladi	Mahalliy boshqaruvning moliyaviy imkoniyatlarini oshiradi.

Yuqoridagi jadvalda mahalliy budjet daromadlarini shakllantirishda soliq salohiyatining turli jihatlardagi ahamiyati va ta'siri yoritib berildi. Eng avvalo, soliq salohiyati tushunchasi – hududdagi iqtisodiy imkoniyatlarni soliqqa tortish orqali moliyaviy manbaga aylantirish jarayonini anglatadi. Ushbu jarayon mahalliy budjet uchun eng barqaror va doimiy daromad manbalaridan biri sifatida xizmat qilib, mahalliy budjetga tushumlarni oshiradi hamda hududning ijtimoiy xarajatlarini o'z vaqtida moliyalashtirish imkonini yaratadi.

Hududiy darajada soliq salohiyatidan to'liq foydalanish davlatning moliyaviy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Chunki mahalliy tushumlarning ko'payishi markazlashgan mablag'larga qaramlikni kamaytiradi, hududlarning o'z imkoniyatlaridan samarali foydalanish madaniyatini shakllantiradi va moliyaviy mas'uliyatni oshiradi. Shu bilan birga, yangi ishlab chiqarish korxonalari va xizmat ko'rsatish sohasining faoliyati tufayli soliqqa tortiladigan ob'ektlar soni ortadi, yangi ish o'rinlari yaratiladi, bu esa aholining daromadlarini oshiradi va soliqqa tortish bazasini kengaytiradi.

Yashirin iqtisodiyotni qisqartirish jarayonida ham soliq salohiyatidan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu yo'nalishda soliq ma'murchiligi tizimini raqamlashtirish, nazorat mexanizmlarini kuchaytirish orqali soliqqa tortilmayotgan faoliyatlarni legallashtirish imkoniyatlari yaratiladi. Shu bilan birga, aholining soliq to'lash madaniyatini oshirish, soliq organlari bilan tadbirkorlik subyektlari o'rtasida samarali aloqalarni yo'lga qo'yish orqali tushumlarni barqarorlashtirish mumkin bo'ladi.

Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish hududlarda soliq tushumlarini oshirishning asosiy manbalaridan biri hisoblanadi. Shu sababli, tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlash, ular uchun qulay sharoitlarni yaratish, kreditlash tizimlarini rivojlantirish, soliq imtiyozlarini to'g'ri belgilash orqali hududlarda yangi iqtisodiy faollik markazlarini shakllantirish mumkin. Bu esa mahalliy budjetlarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash bilan birga, hudud iqtisodiyotini rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

Yuqoridagi jadvalda keltirilgan jihatlar mahalliy budjetlarni shakllantirishda soliq salohiyatidan to'liq foydalanishning murakkab va ko'p qirrali jarayon ekanligini ko'rsatadi. Buning uchun mahalliy boshqaruv organlari tomonidan soliq salohiyatini baholash va uni amalga oshirish bo'yicha rejalashtirilgan harakatlarni amalga oshirish lozim. Bu esa davlatning ijtimoiy vazifalarini bajarish, aholining turmush darajasini oshirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash yo'lida muhim vosita hisoblanadi. Shu sababli, har bir hudud soliq salohiyatini to'liq ishga solish orqali mahalliy darajada iqtisodiy mustaqillikka erishishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, mahalliy budjet daromadlarini shakllantirishda soliq salohiyati muhim o'rin tutadi. Ushbu maqolada olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, hududlarning iqtisodiy salohiyati va fiskal imkoniyatlarini to'g'ri baholash orqali ularning moliyaviy mustaqilligini ta'minlash mumkin. Soliq salohiyati –

1 Muallif tomonidan tayyorlandi

bu hududda mavjud bo'lgan iqtisodiy resurslar asosida byudjetga tushadigan soliqlarni maksimal darajada shakllantirish imkoniyatidir.

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida mahalliy budjetlarning barqaror daromad manbalarini kengaytirish, soliq tushumlarini oshirish, soliq siyosatini hududiy xususiyatlarni inobatga olgan holda takomillashtirish dolzarb masalaga aylangan.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, ayrim hududlarda soliq salohiyati to'liq ishga solinmayapti. Bunga soliq bazasining torligi, ayrim faoliyat turlarining rasmiylashtirilmaganligi, soliq ma'murchiligining samaradorlik darajasi pastligi va soliq intizomi bilan bog'liq muammolar sabab bo'lmoqda. Shuningdek, byudjetlararo munosabatlarning noaniq va qattiq markazlashtirilgan tizimi ham mahalliy darajada soliq salohiyatidan to'liq foydalanishga to'sqinlik qilmoqda. Shu boisdan, bu borada quyidagi takliflar ilgari surildi:

Birinchidan, mahalliy soliq salohiyatini baholash va nazorat qilish bo'yicha yagona metodologiyani ishlab chiqish va joriy etish zarur. Ushbu metodologiya soliq bazasining hajmi, to'lovchilarning iqtisodiy faoliyati, infratuzilma darajasi va boshqa tegishli omillarni hisobga olgan holda shakllantirilishi lozim.

Ikkinchidan, soliq ma'murchiligini hududlar kesimida takomillashtirish lozim. Bu borada raqamlashtirish jarayonlarini chuqurlashtirish, soliq to'lovchilar bilan ochiq va shaffof munosabatlar o'rnatish, soliq organlari faoliyatini natijadorlikka yo'naltirish dolzarbdir. Ayniqsa, kichik biznes subyektlari bilan ishlashda motivatsion yondashuvlarni qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi.

Uchinchidan, mahalliy budjetga doimiy tushadigan daromad manbalarini kengaytirish zarur. Bunda faqat soliqlarga tayanmasdan, davlat mulkini samarali boshqarish, ijaraga berish, yer resurslaridan oqilona foydalanish kabi moliyaviy mexanizmlarni ham rivojlantirish maqsadga muvofiqdir.

To'rtinchidan, byudjetlararo munosabatlarda mahalliy hokimiyat organlariga ko'proq vakolat va moliyaviy mustaqillik berilishi lozim. Bu esa hududlar o'zining soliq salohiyatiga asoslanib, ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanish dasturlarini erkin amalga oshirish imkoniyatini yaratadi.

Beshinchidan, hududlar o'rtasida soliq salohiyati va budjet taqsimoti tengligini ta'minlash uchun differensial yondashuv asosida subvensiya va transfer mexanizmlarini qayta ko'rib chiqish kerak. Resurslarga boy va iqtisodiy faol hududlar o'z resurslarini to'liq safarbar qilgan holda davlat budjetidan kamroq darajada qaram bo'lishi, resurslari cheklangan hududlarga esa qo'shimcha moliyaviy ko'mak ko'rsatilishi lozim.

Umumiy qilib aytganda, mahalliy budjet daromadlarini shakllantirishda soliq salohiyatining to'g'ri va samarali baholanishi, undan to'liq foydalanishning yo'lga qo'yilishi, moliyaviy mustaqillikni oshirish va hududiy iqtisodiy faollikni rag'batlantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shu boisdan, davlat va hududiy darajadagi siyosat yurituvchilari tomonidan bu yo'nalishda kompleks va izchil yondashuv zarur. Faqat shundagina mahalliy byudjetlar barqaror, mustahkam va ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlarga mos moliyaviy asoslarga ega bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi. – T.: "Adolat", 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 30-oktabrdagi PF-6098-sonli "Yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va soliq organlari faoliyati samaradorligini oshirish bo'yicha tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni. <https://lex.uz/docs/-5073459?ONDATE=10.02.2023>
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 29-iyundagi PF-5468-sonli "O'zbekiston Respublikasining soliq siyosatini takomillashtirish konsepsiyasi to'g'risida"gi Farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/-3802378?ONDATE=19.03.2020>
4. Karimov T.T. (2020). Hududiy iqtisodiyot va moliyaviy salohiyat. – Toshkent: "Iqtisodiyot" nashriyoti.
5. Mahmudov A.A., Toshboev I.X. (2019). Mahalliy moliya tizimining barqarorligi va soliq salohiyatini oshirish yo'llari. Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali, №4, 15–21-betlar.
6. Qodirov A., Qosimov M., Usmonova N. (2022). Yer solig'i va mol-mulk solig'i orqali byudjet daromadlarini shakllantirishning zamonaviy usullari. Moliyaviy tahlil ilmiy-amaliy jurnali, №2, 33–41-betlar.
7. Yusupov S., Sattorov A. (2021). Fiskal markazlashuv darajasini pasaytirish orqali mahalliy daromadlarni oshirish. Iqtisodiyot va innovatsiyalar jurnali, №1, 50–57-betlar.
8. Safarova D. (2023). Hududiy soliq siyosatining strategik asoslari. – Toshkent: "Fan va taraqqiyot" nashriyoti.
9. Komilov T., Ochilova N. (2022). Mahalliy byudjetlar daromad bazasining tahlili va soliq salohiyatining bahosi. O'zbekiston moliyasi jurnali, №3, 27–33-betlar.
10. Xolxo'jayev I.R. (2020). Hududiy soliq salohiyatini kompleks baholash metodikasi. Monografiya. – Toshkent: "Iqtisodiyot".
11. Jahon banki. (2021). Fiscal Decentralization and Local Government Finance in Transition Economies. – Washington, D.C.: World Bank Group.
12. International Monetary Fund (IMF). (2020). Revenue Administration: Performance Measurement Framework. Technical Manual Series.
13. Krugman P., Obstfeld M. (2018). International Economics: Theory and Policy. 11th Edition. – Pearson Education.
14. Stiglitz J.E. (2015). The Economics of the Public Sector. 4th Edition. – W.W. Norton & Company.
15. <http://www.lex.uz> – O'zbekiston Respublikasi qonunlari bazasi sayti.
16. <https://www.imv.uz> – Iqtisodiyot va moliya vazirligi rasmiy sayti.
17. <http://www.soliq.uz> – O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi rasmiy sayti.
18. <http://www.stat.uz> – O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi rasmiy sayti.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>